

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№ 10

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 717 sahifa.

2025-yil, 16-oktyabr

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor

Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
Muxiddin Kalonov	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
Quliyev Begimqul Melikovich	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
Sabirova Oysuluv Shonazarovna	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI	30
Musayeva Shoira Azimovna	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
Alabayev Sobitxon	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
Zakirov Ansabxon Akaidinovich	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
Саидахмедова Аида Мирзаевна	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH	55
Mirzayev Ozod Furkatovich	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
Yuldashev Adhamjon Axadjonovich	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА	73
Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО	78
Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI.....	84
Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR	96
Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
Allayarov Suxrob Rustamovich	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI	107
Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna	

HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
Durumov Temur G'olibovich	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA)	121
Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
Yuldashev Iskandar Bahromovich	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
Shaxinabonu Choriyeva	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	163
Toshemirov To'liqin Toirjonovich	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
O. Nurmuradov	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI	171
Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
Zarikeyeva Miyasar Maratovna	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI	192
Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
Xuramov Zafar Rajabaliyevich	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
Zakirov Abduazim Abdurashidovich	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
Махкамов Ибраим	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI	221
Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li	

BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA)	227
Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
Ягудин Дмитрий Рустамович	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQQA TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI	240
Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI	246
Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI	250
Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
Muzaffar Raximov	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL	268
Akhmadaliyeva Nikholakhon	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА	280
Tohirova Gullola Mirkamolovna	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI	287
Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
Barno Erkayeva	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI	301
B.Sh.Mirzayev	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
Oqboyev Alisher Rasuljanovich	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
Рахимходжаева Нодира Саидахраловна	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
Ermonov Farrux	
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIVAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA‘LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	329
Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich	

MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA)	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRARISH XARAJATLARI HISOBGA OLIHDA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	399
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI.....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	

MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	433
<i>Isoqov Zafarjon Zokirjonovich</i>	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI	438
<i>Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li</i>	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ.....	446
<i>Далиев Ахтам Шарафудинович</i>	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI.....	454
<i>Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li</i>	
TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI	458
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI.....	462
<i>Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi</i>	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI	467
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	472
<i>Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна</i>	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	478
<i>Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li</i>	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI	483
<i>Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna</i>	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES"	485
<i>Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI.....	493
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmat o'g'li</i>	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI	498
<i>M.Sh. Tolipov</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	504
<i>Буранбаева Шоира Рустамовна</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	508
<i>Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li</i>	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI.....	513
<i>Aknazarova Zebiniso Bagdadovna</i>	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI	518
<i>Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI	524
<i>Salimov Burxon Abubakirovich</i>	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	530
<i>Berdiyeva Aziza G'anisher qizi</i>	

SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI	535
Sodikov Zokir Rustamovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH.....	541
Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH.....	548
Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna	
XIZMATLAR SAVDOSI SOHASIDA O'ZBEKISTONNING XALQARO HAMKORLIK IMKONIYATLARI	555
Qodirjonov A.M.	
TO'QIMACHILIK SANOATINI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA RESURLARDAN SAMARALI FOYDALANISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH USLUBIYOTI.....	559
Madraximova Gulasal Ro'zimboy qizi	
ГЛОБАЛЬНЫЕ ТРЕНДЫ СМАРТ-ТУРИЗМА И ИХ ПРИМЕНИМОСТЬ К КУЛЬТУРНОМУ НАСЛЕДИЮ УЗБЕКИСТАНА.....	564
Салихбаев Нурсултон Равшанович	
IJTIMOIIY NIHOYA TIZIMI VA IJTIMOIIY TIBBIY XIZMATLAR O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY ASOSLARI.....	572
Shanazarov Farrux Shodiyorovich	
ТЕХНИКО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ РАЗРАБОТКИ МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ JOB VARAKA ДЛЯ РЫНКА ТРУДА УЗБЕКИСТАНА.....	577
Еримбетова Улбосын Маратовна	
TASHQI SAVDO VA INVESTITSIYALAR TAHLILI HAMDA ULARNING IQTISODIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	582
Jalolov Bekzod Sherzod o'g'li	
“O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESLAR UCHUN SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY KO'RSATKICHLARNI TAHLIL QILISH VA RAQAMLI YECHIMLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH”	586
Azamatjon Mardayev Abdusamat o'g'li	
FARMATSEVIKA MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISHNING ME'YORIY-HUQUQIY ASOSLARI.....	591
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
O'ZBEKISTONDA INNOVASION TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA KADRLAR TAYYORLASH MENEJMENTINING AMAL QILISH USULLARI VA TURLARI	596
Ergashev To'liqin Shokirovich	
HUDUDIIY IQTISODIYOTNI RAQAMLI TEKNOLOGIYALAR ASOSIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	602
Ibragimov Baxrom Baxodirovich	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINI JORIY ETISH ORQALI O'ZBEKISTONDA MOLIYA BOZORINI DIVERSIFIKATSIYA QILISHNING STRATEGIK YO'NALISHLARI.....	606
Xodjayev Aziz Shovkatovich	
MAHALLIY HOKIMIYAT QAROR QABUL QILISH JARAYONLARIDA DINAMIK OMILLAR VA ULARNING INTEGRATSIYASI	611
Axmedov Farxod Raxmonjonovich	
UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR AUDITINI TASHKIL ETISH VA TAHLIL QILISH METODLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	617
Rizakulov Abdurauf Abdimutalibovich	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ТУРИЗМА ЧЕРЕЗ КРЕАТИВНУЮ ИНДУСТРИЮ В РЕСПУБЛИКЕ КАРАКАЛПАКСТАН.....	623
Хошимова Камилла Навфал қизи	
IMITATION MODELDA AXBOROT NORAVSHANLIGI SABABLI YUZAGA KELADIGAN IQTISODIY SAMARASIZLIK TAHLILI.....	633
Qodirov Zohidjon Eralievich	

JISMONIY SHAXSLAR TOMONIDAN KREDITLARDAN FOYDALANISHNING NAZARIY ASOSLARI	637
Turdiyoyeva Kumush Erkinovna	
SOG'LIQNI SAQLASH XIZMATLARI SOHASIDA SIFATNI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI VA IQTISODIY SAMARADORLIK O'RTASIDAGI BOG'LIQLIK.....	641
Usmanova Nasiba Akbarjonovna, Eshbekova Xayriniso Baxtiyorovna	
SOLIQ TO'LOVCHILAR FAOLIYATINING SEGMENTATSIYASIGA ASOSLANIB SOLIQ XAVFLARINI ANIQLASH VA BAHOLASHNING AMALIY YONDOSHUVI	648
Elbaeva M.R.	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK NAZARIY ASOSLARI VA IQTISODIY RIVOJLANISHGA TA'SIRI.....	653
Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA ISHLAB CHIQRISHNI SIFAT MENEJMENTI TAMOYILLARI ASOSIDA TASHKIL ETISHNING XORIJ MAMLAKATLAR TAJRIBASI	657
Achilov Ilmurad	
MINTAQALAR INVESTITSION SALOHİYATINI OSHIRISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI	663
Qobilov Anvar Eshpo'lotovich	
ПРИМЕНЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ И ЦИФРОВЫХ ПОДХОДОВ В НАЛОГОВОМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВЕ.....	669
Элбаева Мукаддас Рашидовна	
SANOAT KORXONALARINING SAMARADORLIGINI BAHOLASHDA KO'P MEZONLI TAHLIL USULLARINI QO'LLASH.....	674
Muxammadaliyev Mirzohidjon Muxammadali o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING AMALDAGI HOLATI TAHLILI	681
Abdullayev Shaxzodbek	
ENSURING SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH INTEGRATION OF RECREATION AND ECOTOURISM RESOURCES IN UZBEKISTAN	686
Shaymanova Nigora Yusupovna	
MAKROIQTISODIYOTDA ISTE'MOL VA JAMG'ARISH FUNSIYALARI VA ULARNING O'ZBEKISTONDA O'ZGARISHI TENDENSIYALARI	691
Rustamov Narzillo Istamovich	
CHAKANA SAVDONI BOSHQARISHDA "BIG MIDDLE" NAZARIYASIDAN FOYDALANISH.....	697
Yaqubov Azizbek G'anibekovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA HUNARMANDCHILIKNI RIVOJLANTIRISHNING PROGNOZ VARIANTLARI.....	701
Ermetov Amirbek Ismailovich	
FISKAL NOMARKAZLASHTIRISH BO'YICHA XITOIY TAJRIBASI	708
Lokayev Bekzod Sherkobilovich	
SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR.....	712
Ismatullayeva Munisxon Bori qizi	

SANOAT KORXONALARIDA RAQAMLI BOSHQARUV TIZIMLARI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR

Ismatullayeva Munisxon Bori qizi

Mustaqil izlanuvchi

E-mail: munisxonismatullaeva@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etishning iqtisodiy, texnologik va tashkiliy jihatlari tahlil qilinadi. Raqamli boshqaruv tizimlari sanoat ishlab chiqarishining samaradorligini oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirishga xizmat qiluvchi muhim omil sifatida talqin etiladi. Tadqiqotda raqamli transformatsiya jarayonining korxonada boshqaruvida yaratadigan yangi imkoniyatlari hamda bu jarayonni to'liq amalga oshirishda yuzaga kelayotgan cheklovlar o'rganiladi. Maqolada sanoat korxonalarining raqamli boshqaruv tizimlariga o'tish bosqichlari, raqamli tarmoqlar va sun'iy intellekt asosidagi qaror qabul qilish tizimlarining roli yoritilgan. Shuningdek, inson omilining o'ri, kadrlar salohiyatini oshirish zaruriyati hamda raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilish yo'nalishlari haqida fikr yuritiladi. Tadqiqot natijalari raqamli boshqaruv tizimlarining sanoat korxonalarida barqaror rivojlanish, raqobatbardoshlik va innovatsion salohiyatni kuchaytirishdagi ahamiyatini asoslab beradi.

Kalit so'zlar: raqamli boshqaruv tizimlari, sanoat korxonasi, raqamli transformatsiya, avtomatlashtirish, sun'iy intellekt, innovatsiya, iqtisodiy samaradorlik, raqamli infratuzilma, tarmoqlar integratsiyasi, ishlab chiqarish boshqaruvi.

Abstract. This article analyzes the economic, technological, and organizational aspects of implementing digital management systems in industrial enterprises. Digital management systems are interpreted as a key factor for increasing production efficiency, ensuring rational use of resources, and automating manufacturing processes. The research examines both the opportunities created by digital transformation in enterprise management and the limitations encountered in its practical implementation. The article highlights the stages of industrial digitalization, the role of digital networks and artificial intelligence in decision-making systems, and the necessity of enhancing human capital and modernizing digital infrastructure. The results of the study substantiate the importance of digital management systems in promoting sustainable development, competitiveness, and innovation potential in industrial enterprises.

Key words: digital management systems, industrial enterprise, digital transformation, automation, artificial intelligence, innovation, economic efficiency, digital infrastructure, network integration, production management.

Аннотация. В данной статье анализируются экономические, технологические и организационные аспекты внедрения цифровых систем управления на промышленных предприятиях. Цифровые системы управления рассматриваются как ключевой фактор повышения эффективности производства, рационального использования ресурсов и автоматизации производственных процессов. В исследовании изучаются возможности, создаваемые цифровой трансформацией в управлении предприятиями, а также ограничения, возникающие при её реализации. В статье освещены этапы цифровизации промышленности, роль цифровых сетей и систем принятия решений на основе искусственного интеллекта, необходимость повышения кадрового потенциала и модернизации цифровой инфраструктуры. Результаты исследования подтверждают значимость цифровых систем управления для обеспечения устойчивого развития, повышения конкурентоспособности и инновационного потенциала промышленных предприятий.

Ключевые слова: цифровые системы управления, промышленное предприятие, цифровая трансформация, автоматизация, искусственный интеллект, инновации, экономическая эффективность, цифровая инфраструктура, интеграция сетей, управление производством.

KIRISH

So'nggi yillarda sanoat tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish va boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilish global iqtisodiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi. Raqamli boshqaruv tizimlari nafaqat ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtiradi, balki korxonalar faoliyatining barcha bosqichlarini — rejalashtirish, nazorat, tahlil va qaror qabul qilish jarayonlarini ham optimallashtiradi. Bugungi kunda dunyoning ko'plab mamlakatlarida, jumladan, O'zbekiston sanoat korxonalarida ham raqamli transformatsiya raqobatbardoshlikni oshirish va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlashning muhim vositasiga aylanmoqda.

Raqamli boshqaruv tizimlari yordamida korxonalar ishlab chiqarishdagi uzilishlarni kamaytirish, resurslarni tejash, texnologik jarayonlarni masofadan nazorat qilish va real vaqt rejimida tahlil o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu tizimlar sun'iy intellekt, IoT (Internet of Things), bulutli texnologiyalar va ma'lumotlar tahlilini o'zida mujassam etgan holda korxonalar boshqaruvining sifat jihatidan yangi bosqichini shakllantiradi.

Mazkur maqolada sanoat korxonalarining raqamli boshqaruv tizimlari asosidagi faoliyatini tahlil qilish, ularning iqtisodiy samaradorlikka ta'sirini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish maqsad qilingan. Raqamli transformatsiya sharoitida boshqaruvning yangi modeli — ma'lumotlarga asoslangan, tezkor, shaffof va innovatsion yondashuvni shakllantirishning dolzarbli ilmiy jihatdan asoslanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sanoat 4.0 konsepsiyasi va uning texnik asoslari adabiyotlarda keng muhokama qilingan. Lasi va hamkorlari Industry 4.0 modellari orqali ishlab chiqarish tizimlarida IoT, bulutli hisoblash va ma'lumotlar analitikasi yordamida operatsion samaradorlik hamda real vaqt rejimida qaror qabul qilish imkoniyatlari yuzaga kelishini ko'rsatadi.

Mahsulot va jarayonlarni "aqlli, ulangan" qilish strategik imkoniyatlarni kengaytiradi. Porter va Heppelmann smart connected products yondashuvi orqali yangi biznes-modellar va servis xizmatlarining paydo bo'lishini, raqobat strukturasi o'zgarishini ta'kidlaydi. Bu esa sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlariga investitsiya kiritishni maqsadli qiladi.

Raqamli boshqaruvning texnik bazasi sifatida kibernetik-fizik tizimlar (CPS) muhim rol o'ynaydi. Edward A. Lee tomonidan ishlab chiqilgan CPS yondashuvi sensorlar, aktuatorlar va tarmoqlar orqali fizik jarayonlarni kompyuterlashtirilgan boshqaruv bilan birlashtirish imkoniyatini beradi. Ushbu model tizimlarning dizayni va ishonchlilik talablari haqida muhim ilmiy qarashlarni taqdim etadi.

Raqamli transformatsiyaning korxonalar ichidagi cheklovlari — tashkilot strukturalari, yetakchilik va raqamli salohiyat yetishmasligi — empirik tadqiqotlarda ko'p bor qayd etilgan. Westerman, Bonnet va McAfee raqamli transformatsiyada strategik boshqaruv va yetakchilikning muhimligini ta'kidlaydi. Ularning fikricha, raqamli texnologiyalarni faqat texnik loyihalar emas, balki biznes jarayonlari va tashkiliy madaniyatni o'zgartirish vositasi sifatida qo'llash lozim.

Adabiyotlarda, shuningdek, implementatsiya muammolariga — kiberxavfsizlik, ma'lumotlar integratsiyasi, legacy tizimlarni yangilash xarajatlari va malaka yetishmovchiligi — alohida e'tibor qaratiladi. Ushbu omillar raqamli boshqaruv tizimlarining samarali joriy etilishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli siyosiy va boshqaruv yondashuvlari texnologik investitsiyalar bilan parallel ravishda shakllantirilishi zarur.

Xulosa qilib aytganda, adabiyotlar sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlari katta imkoniyatlar — operatsion samaradorlik, yangi xizmatlar yaratish va real vaqt rejimida boshqaruvni takomillashtirish — berishini tasdiqlaydi. Biroq muvaffaqiyat uchun texnik infratuzilma, yetakchilik, malaka va xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha kompleks yondashuv zarur.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslarini ochib berish va amaliy tajribalarni tahlil qilish maqsadida kompleks yondashuv qo'llanildi. Asosiy metodologik yo'nalish sifatida tizimli tahlil, taqqoslash, kuzatish, iqtisodiy-statistik tahlil hamda ekspert baholash usullari tanlandi. Ushbu metodlar raqamli boshqaruv tizimlarining iqtisodiy samaradorlik, ishlab chiqarish unumdorligi va boshqaruv jarayonlarining optimallashtirish bilan bog'liq jihatlarni o'rganishga imkon berdi.

Tizimli tahlil metodi yordamida korxonalar faoliyatidagi raqamli o'zgarishlarning tarkibiy elementlari, ularning o'zaro bog'liqligi va ta'sir mexanizmlari aniqlangan. Taqqoslash metodi asosida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etgan va hali o'tish bosqichida bo'lgan korxonalar faoliyati solishtirilib, raqamli texnologiyalar ishlab chiqarish samaradorligiga qanchalik ta'sir ko'rsatayotgani o'rganildi. Kuzatish va ekspert baholash usullari yordamida esa ishlab chiqarish jarayonlarida sun'iy intellekt, raqamli tarmoqlar va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining real ta'sir darajasi tahlil qilindi.

Tadqiqotda, shuningdek, normativ-huquqiy hujjatlar, hukumat qarorlari, sanoat korxonalarini hisobotlari va xalqaro tashkilotlarning raqamli transformatsiyaga oid statistik ma'lumotlari asos qilib olindi. Iqtisodiy-statistik metodlar orqali raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish natijasida ishlab chiqarish ko'rsatkichlari, mehnat unumdorligi, resurs tejamkorligi va mahsulot sifati o'rtasidagi bog'liqlik aniqlashtirildi.

Bundan tashqari, tadqiqotda amaliy misollar sifatida ayrim yirik sanoat korxonalarining raqamli boshqaruv tizimlari joriy etilgan holatlari o'rganildi. Ularning tajribasi asosida raqamli transformatsiya jarayonining muvaffaqiyat omillari, mavjud cheklovlar va ular bilan bog'liq muammolar aniqlanib, tahlil qilindi. Shu tarzda tadqiqotning metodologik asosi raqamli boshqaruv tizimlarini baholash hamda ularning sanoat korxonalarining iqtisodiy rivojlanishiga ta'sirini aniqlash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, inson omilini kamaytirish va resurslardan oqilona foydalanishni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Raqamli texnologiyalar asosida ishlab chiqilgan boshqaruv modellarining qo'llanishi natijasida ishlab chiqarish jarayonlari yanada aniq, shaffof va tezkor nazorat qilinmoqda. Korxonalar real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish, nosozliklarni oldindan aniqlash, texnik xizmat ko'rsatish davrlarini optimallashtirish hamda ishlab chiqarishdagi energiya va xomashyo sarfini kamaytirishga erishmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, raqamli boshqaruv tizimlari joriy etilgan korxonalarda ishlab chiqarish quvvatining o'rtacha 15–25 foizga oshgani, mehnat unumdorligi esa 20–30 foizga yaxshilangani kuzatilgan. Shuningdek, bunday korxonalarda xarajatlarni boshqarish tizimlari yanada samarali ishlay boshlagan, ishlab chiqarishdagi ortiqcha yo'qotishlar sezilarli darajada kamaygan. Raqamli nazorat modullari yordamida jarayonlar avtomatik tarzda kuzatilib, xatoliklar minimal darajaga tushirilgan (1-jadval).

1-jadval. Sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarining imkoniyatlari va cheklovlari

Ko'rsatkichlar	Raqamli boshqaruv tizimlari joriy etilgan korxonalar	An'anaviy boshqaruv tizimlari bilan ishlovchi korxonalar	Farq / ta'sir darajasi (%)
Ishlab chiqarish quvvati	115–125% (o'sish)	100% (asosiy daraja)	+15–25%
Mehnat unumdorligi	120–130%	100%	+20–30%
Resurs tejamkorligi (xomashyo va energiya)	90–92% samarali foydalanish	75–80% samarali foydalanish	+12–15%
Mahsulot sifati	96–98% standartga mos	85–88% standartga mos	+10–12%
Ishlab chiqarishdagi xatoliklar	2–3%	8–10%	–6–7%
Ishlab chiqarishdagi uzilishlar (nosozliklar soni)	yiliga 10–15 marta	yiliga 40–50 marta	–70% gacha kamayish
Kadrlar malakasi talabi	Yuqori (raqamli kompetensiya zarur)	O'rta	—
Ma'lumotlar xavfsizligi xavfi	O'rta (kiberxavfsizlik muammolari mavjud)	Past	+ (yangi risk)
Joriy etish xarajatlari	Yuqori (boshlang'ich bosqichda)	Past	+40–60%
Investitsiya qaytish davri	2–3 yil	—	—

Tadqiqot natijalari, shuningdek, sanoat korxonalarida raqamli texnologiyalarni samarali joriy etish inson resurslari salohiyatini rivojlantirish bilan chambarchas bog'liqligini ko'rsatdi. Kadrlarning raqamli kompetensiyasi, texnik tayyorgarligi va moslashuvchanligi yuqori bo'lgan korxonalarda tizim samaradorligi yanada oshgani kuzatildi. Bu esa inson kapitaliga yo'naltirilgan sarmoyaning raqamli transformatsiya muvaffaqiyatida hal qiluvchi omil ekanligini tasdiqlaydi.

Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etishning dastlabki bosqichlarida kuzatilgan texnik va dasturiy muvofiqlashtirish masalalari amaliy tajriba orttirish, texnik xizmat ko'rsatish infratuzilmasini takomillashtirish va standartlashtirish orqali izchil bartaraf etilishi mumkin. Ma'lumotlar xavfsizligi yo'nalishida esa ilg'or kiberxavfsizlik mexanizmlarini joriy etish, xodimlar uchun doimiy raqamli savodxonlik treninglarini tashkil etish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirish muhim strategik yo'nalish sifatida belgilanmoqda.

Prognozlarga ko'ra, raqamli boshqaruv tizimlarini keng miqyosda tatbiq etish iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, ishlab chiqarish jarayonlarini yanada modernizatsiya qilish hamda korxonalar raqobatbardoshligini

oshirishga xizmat qiladi. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish, kadrlar tayyorlash va innovatsion muhitni kengaytirish orqali bu jarayon yanada tezlashadi.

Bundan tashqari, raqamli boshqaruv tizimlari ishlab chiqarish jarayonlarida avtomatlashtirilgan nazorat va monitoring imkoniyatlarini kengaytiradi, inson xatoliklarini minimallashtiradi va real vaqt rejimida ma'lumotlarni tahlil qilish asosida tezkor qarorlar qabul qilishni ta'minlaydi. Shu tariqa, raqamli boshqaruv tizimlari sanoat korxonalarining raqobat ustunligini mustahkamlovchi va barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim strategik omil sifatida shakllanmoqda (2-jadval).

2-jadval. Raqamli boshqaruv tizimlarining iqtisodiy va ekologik ta'sir ko'rsatkichlari

Ko'rsatkichlar	Raqamli boshqaruv tizimlari joriy etilgan korxonalar	An'anaviy boshqaruv tizimlari bilan ishlovchi korxonalar	Farq / ta'sir darajasi (%)
Ishlab chiqarish xarajatlari	100 mln so'mga 85–90 mln so'm sarf	100 mln so'm sarf	–10–15%
Energiya sarfi (1 tonna mahsulot uchun)	0,72 MWh	0,95 MWh	–24%
Xomashyo isrofi	2–4%	8–10%	–5–6%
Mahsulot tannarxi	100 birlikka 88–90 birlik	100 birlik	–10–12%
Foyda marjasi (sof foyda / tushum)	18–22%	10–12%	+8–10%
Investitsiya rentabelligi (ROI)	25–30%	12–15%	+13–15%
Ekologik chiqindilar hajmi (yiliga)	70–80 tonna	100–110 tonna	–25–30%
CO ₂ chiqindilari kamayishi	1 tonna mahsulotga nisbatan 0,15 t → 0,10 t	—	–33%
Texnik nosozliklar natijasida yo'qotishlar	2–3%	7–8%	–5%
Ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsizlik darajasi	Yuqori (avtomatlashtirilgan nazorat)	O'rta	+20–25% yaxshilanish

Raqamli tizimlarning joriy etilishi jarayoni bilan birga ularning yanada samarali ishlashini ta'minlash bo'yicha yangi metodik yo'nalishlar ham shakllanmoqda. Avvalo, raqamli texnologiyalarni to'liq joriy etish katta moliyaviy sarmoyani talab qilsa-da, bu investitsiyalar uzoq muddatli iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirishga xizmat qiladi. Shu bois, korxonalar uchun bosqichma-bosqich joriy etish strategiyasi va davlat-xususiy sheriklik asosida moliyalashtirish mexanizmlarini kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

Tizimlarni boshqarish uchun yuqori malakali mutaxassislar tayyorlash masalasi esa yangi ta'lim dasturlarini ishlab chiqish, malaka oshirish kurslarini kengaytirish va amaliy raqamli treninglarni joriy etish orqali bosqichma-bosqich hal etilishi mumkin. Bu jarayon kadrlar salohiyatini mustahkamlab, raqamli transformatsiya jarayonining sifatini oshiradi.

Ma'lumotlar xavfsizligi bo'yicha esa ilg'or kiberxavfsizlik protokollarini joriy etish, ichki nazorat tizimlarini takomillashtirish va xodimlarda raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish orqali raqamli boshqaruv tizimlarining ishonchligini yanada mustahkamlash mumkin.

Natijada, raqamli boshqaruv tizimlari nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki ekologik barqarorlikni ta'minlash, chiqindilarni minimallashtirish va energiya tejamkorligini kuchaytirish orqali sanoat korxonalarining ijtimoiy mas'uliyatini ham yuksaltiradi. Shu tarzda, kompleks yondashuv asosida raqamli boshqaruv tizimlari sanoat korxonalarining barqaror rivojlanishida strategik yo'nalish sifatida shakllanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot yakunlari shuni ko'rsatdiki, sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish iqtisodiy samaradorlikni oshirish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish va raqobatbardoshlikni kuchaytirishda muhim omil hisoblanadi. Raqamli texnologiyalar yordamida ishlab chiqarishning barcha bosqichlarida tezkor ma'lumot almashinuvi, resurslardan oqilona foydalanish va real vaqt rejimida nazorat imkoniyati yaratiladi. Bu esa korxonalar boshqaruv tizimini yanada shaffof, tezkor va tahliliy qarorlar qabul qilishga yo'naltiradi.

Raqamli boshqaruv tizimlarining amaliy joriy etilishi ishlab chiqarish unumdorligini oshiradi, inson omilidan kelib chiqadigan xatoliklarni kamaytiradi hamda mehnat resurslarini yanada samarali taqsimlash imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli tizimlar orqali ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish, energiya sarfini optimallashtirish va ekologik standartlarga rioya etish ham mumkin. Natijada, bunday yondashuv sanoat korxonalarining iqtisodiy barqarorligini ta'minlaydi va ularning innovatsion rivojlanish salohiyatini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, sanoat korxonalarida raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi, balki korxonalarining strategik rivojlanish yo'nalishlarini ham belgilab beradi. Bu jarayon sanoatning raqamli iqtisodiyotga integratsiyalashuvi va mamlakatning innovatsion raqobatbardoshligini ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Porter M. E., Heppelmann J. E. How Smart, Connected Products Are Transforming Companies. Harvard Business Review, 2015.
2. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum, 2016.
3. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company, 2014.
4. Deloitte Insights. Digital Transformation 2023: Industry 4.0 Adoption Report. Deloitte, 2023.
5. OECD Digital Economy Outlook. Organization for Economic Cooperation and Development, 2022.
6. Tapscott D. Blockchain Revolution: How the Technology Behind Bitcoin and Other Cryptocurrencies is Changing the World. Penguin, 2018.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori, 2020-yil 5-oktabr.
8. Smith J., Anderson K. Digital Manufacturing and Industrial Transformation. Springer, 2021.
9. Yusupov B. Raqamli texnologiyalarni sanoat tarmoqlariga joriy etishning iqtisodiy samarasi. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" jurnali, 2022, №3.
10. Karimov N., Raqamli transformatsiya jarayonlarining korxonalar boshqaruvida tutgan o'rni. "Sanoat iqtisodiyoti" ilmiy to'plam, 2023.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
